

TAMÁSI ÁRON SZÜLETÉSÉNEK 120. ÉVFORDULÓJÁRA

Falusi Márton

Ábel a Hegyvidéken Tamási Áron születésének 120. évfordulójára

Megegyezett az irányítósámunk,
én a Táltos utcában, te az Alkotás úton
laktál, mindennap bebáméskodtam
a kertkapudon iskolába menet,
leolvastam emléktábládról a híres ábeli
jeligét, mint gázórát egy ingatlankezelő.
Már a kapukódot memorizálom,
címedet okiratra pecsételem kvázi
a te nevedben, egy irodalmi felekezet
sekrestyése vagyok, aki az üldöztetésből
hazatért hívek hosszú, vigasztalan
szertartásaihoz terít úrasztalt.
Vajon vallásalapítóink élete
olyan csodálatra méltó, amilyennek
a krónikák mutatják? Úgy áll rajtuk
a szmoking, mint zsinóros mente
a huszártiszteken, és ódákon keresztül
kínálgatják asszonyaikat decens metrumoknak.
Mi nyáron is zakót húzunk, szét ne feszítsük
a képernyőt, mint pocakunk az erőlködő
inggombot, és összemosódnak az ölünkből
kifarolt nőcskék, majd elsimulnak,

akár a versek felkavart nyomdokvize.
De hisz neked magyarázzam?
Éles figyelmed, a lemezjátszótű
hatsávós körutakon is a farkaslaki
körmenet éneklését forgatta,
fehér ingedet sem szakította ki az ablakszálka,
ha kihajoltál. Kisebb volt a zaj, kevesebb a jármű,
s azok sem lódultak meg úgy a Hegyalja felé,
mint amikor tőled néhány házzal odébb
padtársam tolltartóját kihajítottam
a harmadik béből. Behunyt szemmel is
láttad, melyik sarok pödri fel a porcicákat,
sodorja együvé a vásott kölyköket –
a Csörsz utcai kereszteződés,
szemközt az elhagyatott optikai
művekkel, a kiegészített sportpálya,
valószerűtlen rozsdasávvezet Buda
hátoldalán, ahol leigazolt egyesületi
tagként én is testsúlyommal küzdök.
Ma pláza és irodapark nyaldossa körül
a Sas-hegyet, a *Fitness and more* kondiközpont
szellőzőjéből mégis nyugalom árad,
a hatvanegyes meghosszabbított
útvonalával együtt otthonom is kibővül,
s a külső úszómedence egyik sávját
úgy foglalom el, mint aki egyedül
tudhatja, mi volt és mi lesz a helyén.
Nyelem a klórt, minden második
kartempóval oldalvást kibillentem
fejemet a vízből, belégzés, kifújás,
páragömbök kerekednek föl színes
nagyvilággá, s a szomszédos telek
kalimpáló toronydaruit kicsinyítik.
Luxuspalotákat húznak fölém, hétről
hétre egy-egy új szint bújik ki a földből,

az előjegyzett lakásokhoz számozott
és klimatizált gyerekkor is dukál
a mélygarázsban. Korombéli, harmincas
középvezető rúgja le vesémet,
hogy testhosszal előzzön, Farkaslakát
nem jelölné be a vaktérképen, ám hiába
lehetett volna osztálytársam, akivel
most szó szerint összeszűröm a levegőt,
bőre sem sejtí a bukófordulókban
buzgó, szemerkélő buborékokat,
pedig még a lábam is leér, a medence
alján megvetem, és elrugaszodom.

A verset 2017. szeptember 26-án olvastam föl Farkaslakán, a Kultúrcsúriben, az író nővére, Tamási Ágnes valamikori portáján, ahol a Tamási Áron Alapítvány az MMA Művészetelméleti Tagozatával közösen vendégeskedett, ünnepelte a „székely Homéroszt”. Bemutattuk az Irodalmi Magazin (2016 júniusában megjelent) Tamási-émlékszámát, a Hitel folyóirat különnyomatát, mely Tamási és Szóts István filmforgatókönyvét, a *Mezei prófétát* adta közre (megj.: 2017. szeptember), valamint a tavalyi tanácskozás előadásaiból szerkesztett tanulmánykötetet (*Jégtörő írók. Tamási Áron és Sütő András-émlékkonferencia, MMA 2017*). Jó érzés, hogy mindhárom kiadványhoz valamilyen módon – akár szerzőként, akár szerkesztőként, akár az Alapítvány elnökeként – hozzájárultam. A sok okos beszéd után pedig elérkezett számomra a vers ideje, a személyes és oldott hangvételé.

TAMÁSI ÁRON KORAI NOVELLÁI

*Sánta Miriám*¹

Expresszionizmus Tamási Áron korai novelláiban

Tamási *Lélekindulás* című, debütáló novelláskötete 1925-ben jelent meg Kolozsváron. Szerzője a megjelenés idején az Egyesült Államokban tartózkodott – a könyvet barátai segítőkész összefogásával jelentették meg, a borítót pedig Kós Károly tervezte. A kötetben szereplő rövidprózákat Kolozsváron, Gyulafehérváron, Farkaslakán és Amerikában jegyzi. A kötet szerkesztése nem követi az életrajzhoz igazodó időrendi sorrendet, tehát váltakoznak az Erdélyben íródott novellák a Chicago melletti Garyben, illetve a nyugat-virginiai Welch-ben íródottakkal. Tamási 1923 júliusában utazott ki az amerikai kontinensre, ezért kolozsvári novellái az 1922-1923 közötti rövid időszakot ölelik fel, ami a kötet szerkesztése során nem bizonyult releváns szempontnak. A szövegek vizsgálata viszont lehetővé teszi, hogy esetleges különbségeket vázoljunk fel az itthon és Amerikában datált írások között – irodalomtörténeti vonatkozásban ezek nem életrajzi, hanem esztétikai szempontból látszanak kibontakozni.

A kötetben öt novella szerepel, amelyet Tamási Kolozsváron írt (*Lóvér, Szász Tamás, a pogány* – 1922-ből és *Tüzet vegyenek!, Ki vagy, hé?, Javaimból kiforgattál, virtusom* – 1923-ból), ezek közül a *Szász Tamás, a pogány* cíművel a Keleti Újság novellapályázatát is megnyerte. Írásomban arra vállalkozom, hogy a fent említett novellákon keresztül Tamásinak az avantgárdhoz kötődő írásművészetét vizsgáljam, szövegeinek népi expresszionizmusát tágabb kontextusba helyezzem, kitérve a realitás és misztikum, illetve test és lélek viszonyában tétéleződő sajátosságokra.

¹ Kolozsvár, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Hungarológiai Doktori Iskola